Turkish Studies *- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*
Volume 9/6 Spring 2014, p. 639-653, ANKARA-TURKEY

GREK HARFLİ TÜRKÇE METİNLER ÜZERİNE YAPILMIŞ DİL BİLGİSİ ÇALIŞMALARIYLA İLGİLİ AÇIKLAMALI KAYNAKÇA DENEMESİ*

*İbrahim KARAHANCI***

ÖZET

Bilimsel çalışma sürecinde kaynakça taraması önemli yer tutar. Bilimsel değer, tarihsel iş tutarlılığını göz önünde bulunduracak tarzda hazırlanan kaynakçanın derinliğinde gizlidir. Kaynakça derinliğinin bulunduğu çalışmaların ortaya koyacağı veri ve sonuçlar, ele alınan konuyu doğru ve kapsamlı yaklaşımlarla değerlendirebilme olanağı tanıyacaktır.

Türklerin İslamiyet'i kabulünden başlayarak yaklaşık bin yıl Türk dilinin yazıya geçirilmesinde tercih edilen Arap harfli yazı sisteminin, başta sesçillik olmak üzere pek çok açıdan yetersizliği genellikle kabul görmektedir. Bu çalışmanın merkezinde yer alan Grek harfli Türkçe metinler, Arap harflerinin yarattığı bazı sorunları çözmede etkin rol oynadıkları için tarihi Türkiye Türkçesi için oldukça değerlidir. Buna rağmen ülkemizde bu alanla ilgili çalışmalar son derece yetersizdir. Yabancı araştırmacılarla başlayan Grek harfli Türkçe araştırmaları, son dönemde yerli araştırmacıların da dikkatlerinden kaçmaz ancak varlığı bilinen eser sayısı dikkate alındığında gidilecek yolun epeyce olduğu gerçeği ortaya çıkar.

Grek harfli Türkçe metinler üzerine yapılan dil bilgisel çalışmalar her ne kadar nicelik olarak yetersiz görünse de toplu bir biçimde ele alınma aşamasına gelmiştir. Bu türden bir değerlendirme, hem yeni araştırmalara ufuklar açacak hem de alan uzmanlarına emekten ve zamandan tasarruf ettirerek önemli kolaylıklar sağlayacaktır.

Her geçen gün cazibesini arttıran Grek harfli Türkçe metinler sahasına eğilecek araştırmacı, eldeki açıklamalı kaynakça denemesinde hangi yayında nelerden söz edildiği konusunda fikir sahibi olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Grek Harfli Türkçe, Karamanlıca, Kaynakça, Tarihi Türkiye Türkçesi

---

* **Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.**

** Arş. Gör. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: ikarahanci@yahoo.com.tr

ANNOTATED BIBLIOGRAPHY TRIAL WITH RESPECT TO GRAMMATICAL STUDIES HAS BEEN ON GREEK-LETTERS TURKISH TEXTS

ABSTRACT

In the process of scientific studies bibliography screening is important. Scientific value, consider the historical consistency of work in a manner that is hidden in the depths of the bibliography prepared. Bibliography of studies revealed that the depth that contains data and the results accurate and comprehensive approach to the topics discussed will be diagnosed with the opportunity to evaluate.

Starting from the adoption of Islam by the Turks been written about a thousand years of Turkish language written in Arabic letters the preferred system, in many ways, including in particular phonemics failure is generally recognized. Located in the center of this work of Greek Turkish texts of letters, Arabic letters which might play an active role in solving some of the problems they are quite valuable for Turkey Turkish history. Despite this, studies related to this field in our country are very inadequate. Greek-letter Turkish research began with foreign researchers, and recently not escaped domestic researchers' notice. However, the known number of works the way to go considering the fact that there are quite a few arises.

Although grammatical studies conducted on Greek-letter Turkish texts may seem insufficient number has begun to be dealt in a collective manner. Such an assessment both will open horizons for new researches and will provide important conveniences to field specialist with labor and time saving.

Each passing day increases the attraction of the Greek-letters Turkish text field researchers to be bent, hand annotated bibliography of what has been mentioned in the essay on which publication you will have an idea.

Key Words: Greek-letters Turkish, Karamanlica, Bibliography, Historical Turkey Turkish

1. Türk Dilinin Grek Harfleriyle Yazıya Geçirilme Serüveni [1]

Türk dili, tarihten günümüze *Köktürk*, *Mani*, *Soğut*, *Uygur*, *Brahmi*, *Tibet*, *Süryani*, *İbrani*, *Ermeni*, *Grek*, *Gürcü*, *Arap*, *Kiril*, *Latin* vb. alfabelerle yazıya geçirilmiştir. Bunların içinde Türkçenin en geniş yayılma alanı bulduğu yazı sistemleri Köktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabeleridir. Bu kadar çok alfabeyle yazıya geçirilerek duygu ve düşünce evrenlerine tercüman olan Türkçe, sahip olduğu öz değerleri çoğu zaman korur. Bugün bile yaygın olarak üç farklı yazı sistemiyle - Latin, Kiril, Arap alfabeleri - karşımıza çıkarak söze ve kaleme geldiği geniş coğrafyalarda önemini sürdürmektedir.

[1] Bu çalışmada *Türklerin kullandıkları alfabeler* yerine *Türk dilinin yazıya geçirildiği alfabeler* terimi tercih edildi. Bu söyleme dayanak, Osmanlı Devletinin sınırları içinde yüzyıllarca yaşam sürmüş Ermeni, Rum, Gürcü vb. toplulukların Türk dilini kendi milli yazılarıyla kâğıda dökmeleridir. Bu çalışmanın amacı, doğrudan dilsel verileri ortaya koymaktır. Sözü edilen terimin daha geniş bir külliyatı işaret ederek hedeflenen nesnel sonuçlara götüreceği düşünülmektedir.

Türk dilinin Grek yazısıyla ilk ilişkilerine "Ecdadımız eski Yunan alfabesini biliyor muydu?" sorusuyla yaklaşan Amanjolov, kitabında eski Yunan yazısının İskender zamanında ya da ondan bir iki asır öncesinde yayıldığını, Orta Asya ile Kazakistan topraklarında ve Buda manastırlarında değişmeden kullanıldığını söyler. Bu görüşüne kanıt olarak da İli nehrinin sağ kenarında Tayğak vadisinde bulunan bir kaya yazısını gösterir. İSAG (Amanjolov'a göre Buda'nın halk arasındaki bir diğer adı olabilir) şeklinde okunan bu ibarenin alt satırında "alfa" ve "pi" harfleri vardır. Bunlar eski Yunan sayma sistemine göre "1000" ile "80" sayılarını bildirir, toplamı 1080'dir. 1080 rakamını miladi takvime çeviren Amanjolov, yazının 769-770 yıllarına denk geldiğini belirtir. Bu yazıyı kimlerin kullanmış olabileceği konusunda şüpheleri bulunan araştırmacı, Toharlar, Sakalar ve eski Türklerce yazılmış olabileceğini ileri sürer. (Amanjalov, 2006: 94) Amanjolov'un görüşleri, daha sağlam kanıtlarla desteklenmeye gereksinim duymaktadır.

Türklerin Grek harfleriyle ilk ilişkilerine daha somut kanıtlarla değinen Tekin, Türkçenin veya Türkçe sözcüklerin yazımında kullanılan ilk alfabelerden biri olarak Grek (Yunan) alfabesini gösterir. Tekin, Grek harfleriyle yazılmış en eski Türkçe sözcüklerin Ural nehrinin Türkçe adı olan *Yayık* ile eski Türklerin cenaze töreni anlamında kullandıkları *yoğ* sözcüklerinin olduğunu söyler. *Yayık* adının ilk olarak İskenderiyeli astronom Ptolemaios tarafından II. yüzyılda Δαίξ "dayıks" biçiminde kaydedildiğini, *yoğ* sözcüğününse 576 yılında Göktürk hakanı Ektel'e gönderilen elçilik heyeti başkanı Valentinos tarafından yazıya geçirilen δοχια "dohia" olduğunu belirtir. (Tekin, 1984: 180)

Güngör'ün, Léon Cahun'ca 1895 yılında yayımlanan *Introduction a l'histoire de l'Asie* adlı eserden aktardığı bilgiye göre VI. yüzyılda Türklerle Bizanslıların İran'a karşı bir ittifak oluşturmaları, bazı Türk adlarının Grek harfleriyle yazılmasını zorunlu kılar, bu yolla bazı adlar, Apsilas "Arslan", Toup Ças "Türkeş", Tap Sou "Tarduş" vb. yazılır. (Güngör, 1984: 99)

Gyula Moravscik, 1943 yılında Bizans ve eski Bulgar belgelerinden topladığı *Byzantinoturcica* adlı iki ciltlik bir eser yayınlar. Eyice tarafından tanıtma yazısı yazılan kitabın ilk cildinde Türk tarihine dair Bizans kaynaklarına yer verilirken ikinci ciltte Bizans kaynaklarında geçen Türklerin dil kalıntıları işlenir. Bizi ilgilendiren ikincisidir. Bu cildin on sekizinci sayfasından itibaren Moravscik, Bizans kaynaklarında karşılaşılan bazı cümle ve ibareleri toplar. İlerleyen bölümlerde Türkçe kökenli sözcüklerin Bizans diline uyarlanması ve aynı sözcüklerin Bizans imlasına intibakı üzerinde durur. Araştırmacı, kitabının ağırlık merkezini doğrudan doğruya alfabetik sırayla Bizans kaynaklarında karşılaşılan Türk asıllı ad (kişi, millet, yer), unvan ve sözcüklerin tam bir küçük sözlüğüyle dizinine ayırır. τζιτζάκιον "çiçek", Κούρτης "Kurt", Κουτουλμούς "Kutalmış", Άναχουτλού "Anadolu", βείρης "vezir", πέκης "bey", ἀμιρᾶ "emir" eserde geçen Türkçe sözcüklerden sadece birkaçıdır. (Eyice, 1960: 493-497)

Kaynaklarda göze çarpan Grek harfli Türkçe sözcüklerin sayısı, Yeni Çağ'a kadar oldukça sınırlıdır. Bu sözcükler, daha önce de belirtildiği gibi genelde Türklerin Bizanslılarla ilişkilerinden doğar.

Bizans Devleti'nin yıkılmasından sonra Grek harfli Türkçe yazımına daha sistemli verilerle yaklaşılabilmektedir. Bizans'ın varisi Osmanlılarda artık Grek harfli Türkçe metinler sahne almaya başlar. Osmanlı Türkçesinin ya da Türkiye Türkçesinin Grek harfleriyle Türkçe yazılmış en eski metin örneği XVI. yüzyıla aittir. (Tekin, 1984: 180) 1455-1456 yıllarında Fatih Sultan Mehmed'in buyruğuyla İstanbul patriği Gennadios Scholarios'a Rumca yazdırılan *İtikatname* adlı eser, Karaferya kadısı Ahmed tarafından Türkçeye çevrilir ve padişaha sunulur. Söz konusu eserin Grek harfiyle Türkçe yazımınınsa kim tarafından, ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte 1584'te Martin Crusius tarafından Basel'de Avrupa bilim dünyasına tanıtılır. (Eckmann, 1991: 22)

Türkçeyi Grek alfabesine uygulayan son topluluk, Anadolulu Karamanlılardır. Türk-Yunan ahali mübadelesine kadar (1923-1924) daha çok Kayseri, Nevşehir, Niğde, Konya yöresinde yaşayan Karamanlılar, Karadeniz'in kıyı şeridinde, İstanbul, Suriye, Balkanlar, Besarabya, Kırım gibi yerleşim bölgelerinde de dağınık olarak oturmaktaydılar. (Eckmann, 1950: 165) Hristiyanlığın Ortodoksluk mezhebine bağlı bu halkın dini nedenlerden ötürü Grek alfabesini kullanıyor olması doğaldır. Ancak bizce onların bir potada eriyen iki önemli özellikleri vardı. Biri, idari olarak bağlı oldukları Osmanlı Devletinin resmi dinine ve yazı sistemine uymayıp kutsal kitaplarının yazıldığı Grek alfabesiyle kendilerine özgü bir edebiyat yaratarak Türkçe eserler kaleme almaları; ikincisi, din kardeşleri ve kadim komşuları Yunanlılardan günlük hayatta ve dini ayinlerde Türk dilini kullanmaları yönünden ayrılmalarıdır.

Eckmann, Karamanlıca eserleri tanıttığı "Karaman Edebiyatı" başlıklı makalesinde, elinde bulunan XVI. yüzyıla ait bir Türkçe şarkı ve XVII-XVIII. yüzyıllara ait henüz yayımlanmamış birçok Karamanlıca el yazmasının varlığından söz eder. Otto Blau tarafından yayımlanan, XVII-XVIII. yüzyıllara tarihlenen metinlerin de (vecizeler, dini takvim, bir oruç planı, dualar, para-beller vb.) bu külliyata eklenebileceğini söyler. (Eckmann, 1991: 22-23)

Basımevlerinin yaygınlaşmasıyla Karamanlı edebiyatının en parlak devri başlar. 1718'de İstanbul'da basılan *Gülizar-ı İman-ı Mesihi* ilk basılı yapıt (Eckmann, 1991: 23); 1935 yılına ait *Konyalı (Silleli) Prodromos Amphilochios'tan (Polotoğlu) Dualar* adlı eser de (Eckmann, 1991: 36) sonuncu kitap olarak kayda geçer. Yaklaşık iki yüz yıllık süreçte Avrupa'nın Venedik, Atina, Viyana, Leipzig, Amsterdam, Bükreş; Osmanlı Devleti'nin İstanbul, İzmir ve Zincidere gibi çeşitli şehirlerinde yüzlerce Karamanlıca eser yayımlanmıştır. (Eckmann, 1991: 23) Balta, daha çok Türkçeye çevrilen din ve ayin kitaplarının oluşturduğu Karamanlıca külliyatta matematik, coğrafya, astronomi, fizik, zanaat ve dil bilgisi kitaplarının yanı sıra sözlükler, gazeteler, dergiler, romanlar, kanunnameler ve tarım bilgilerini kapsayan broşürler gibi din dışı eserlerin de eksik olmadığını söyler. (Balta, 1990: 18) Bunların büyük bir bölümünü içeren bibliyografyalar yayımlanmıştır. [2]

2. Açıklamalı Kaynakça Denemesi

Daha önce yapılan Grek harfli Türkçe ya da Karamanlıca konulu bazı çalışmalarda alan araştırmacılarına yol göstermek amacıyla, ilgili konunun ele alındığı kaynaklar sıralanmıştır. (Örnek olarak bakınız: Hazar-Özdem, 2008: 345-351) Bizim bu çalışmamızın gövdesini oluşturan kaynakça denemesindeyse yayınlar açıklamalı bir biçimde kronolojik sırayla verilmiş; bildiriler, makaleler, tezler temelinde üç öbeğe ayrılmıştır. Aslında bu bölüm, dil bilgisinin alt dalları, ses bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi ve söz varlığı başlıklarında ele alınmak üzere planlanmıştı. Ancak yayınlarda bu alt dalların zaman zaman iç içe geçmesi ya da kapsamlı eserlerin bulunması, böyle bir sınıflandırmaya olanak tanımamakta, genel sınıflandırmayı zorunlu kılmaktadır. Diğer yandan söz konusu denemede yer verilen kaynakların dışında başka yayınların bulunma olasılığı yüksektir. Çalışma süresince karşılaşmadığımız Grek harfli Türkçe dil bilgisi yayınlarının ilerleyen yıllarda kapsamı daha da geniş açıklamalı kaynakça denemelerine konu olmasını umuyoruz.

[2] Bu bibliyografların künyeleri şu şekildedir: SALAVILLE Sévérien-Eugène DALLEGGIO (1958), **Karamanlidika: bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs. I, 1584-1850**, Centre d'Études d'Asie Mineure, Athènes; SALAVILLE Sévérien-Eugène DALLEGGIO (1966), **Karamanlidika: bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs. II, 1851-1865**, Centre d'Études d'Asie Mineure, Athènes; SALAVILLE Sévérien-Eugène DALLEGGIO (1974), **Karamanlidika. bibliografie analytique d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs, III, 1866-1900**, Centre d'Études d'Asie Mineure, Athènes; BALTA Evangelia (1987), **Karamanlidika: Additions (1584- 1900), Bibliographie Analytique**, Centre d'Études d'Asie Mineure, Athènes; BALTA Evangelia (1987), **Karamanlidika: XXe siécle, Bibliographie Analytique**, Centre d'Études d'Asie Mineure, Athènes; Balta (1997): Balta, Evangelia (1997), **Karamanlidika. Nouvelles additions et compléments**, Centre d'Études d'Asie Mineure, Athènes.

2.1. Bildiriler

BRENDEMOEN Bernt (2010), "An Eighteenth-Century Karamanlidika Codex from Soumela Monastery in Trabzon", **Cries and Whispers in Karamanlidika Books Proceedings of the First International Conference on Karamanlidika Studies (Nicosia, 11th – 13th September 2008)**, Turcologica 83, ed. Evangelia Balta – Matthias Kappler, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, ss. 267-279.

Brendemoen'in bu bildirisinde 1782 yılında Trabzon yakınlarında bir yerleşim yeri olan İmera'da [3] yazılmış bir kodeks (el yazması dini kitap) ele alınır. Eserin Doğu Karadeniz ağızlarını göstermekten çok Batı ya da Orta Anadolu ağızlarına yakın durduğunu söyleyen araştırmacı, bunun nedeninin Sümela Manastırı ile Kapadokya'daki bir manastır arasındaki bağlantıyla açıklanabileceğini söyler. Şu an Milli Kütüphane'nin "Latince El Yazmalar" bölümünde bulunan eserde çok sayıda dil bilgisel veri bulunduğundan, özellikle de söz dizimsel ögelerin çokluğundan söz edilir. Brendemoen, bildirisinin ilk bölümünü din temalı bu el yazmasının çok sayıda kısa hikâyesinden birinin Grek harfli biçimine, Latin harfli transkripsiyonuna ve İngilizce çevirisine ayırır. Ardından ilgili metnin imlası, ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi üzerinde durur. Son kısımdaysa bu kısa hikayenin Grekçeden Türkçeye anında (simültane) çeviri yöntemiyle geçirilmiş olabileceği kanısına varır. XVIII-XIX. yüzyıl Türkçesinden yoğun bir biçimde etkilenmiş bu metnin Grekçeden etkilenip etkilenmediğini anlamak için daha derin incelemelere gerek duyulduğunu belirtir.

GAVRIEL Efychios (2010), "Transcription Problems of Karamanlidika Texts, **Cries and Whispers in Karamanlidika Books Proceedings of the First International Conference on Karamanlidika Studies (Nicosia, 11th – 13th September 2008)**, Turcologica 83, ed. Evangelia Balta- Matthias Kappler, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, ss. 257-265.

Karamanlı metinlerindeki çevriyazı sorunlarına değinilen bu yayında örnek metin olarak *Psalms of the Prophet and King David* (Peygamber ve Kral Davut'un Mezmurları) adlı eserin 1764, 1810 ve 1827 baskıları seçilir. Söz konusu baskıların tümünde geçen, farklı imla ve transkripsiyon özellikleri sergileyen on dokuz sözcük karşılaştırmalı olarak incelenir. Vurgu, imla, söyleyiş, s-ş/d-t/b-p/k-g sesleri arasında tutarsızlık ve γ harfinin durumu açısından incelenen bu sözcüklerin geçirmiş oldukları süreçler, bildirinin sonunda tablo halinde sunulur.

KÖREMEZLİ Buket (2012), "Karamanlıca Yazılmış İlk Roman: Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş'te Kullanılan Zarf-Fiiller", **I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri**, c. I, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Ankara, ss. 77-90.

Karamanlıca biçim bilgisi araştırmalarına katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışmanın kaynak eseri, Evangelinos Misailidis tarafından 1871-1872'de dört cilt halinde yayımlanan *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş* adlı romandır. Kitapta geçen on sekiz ulaç eki, ağız özellikleri yansıtan ifadelerin yoğun olduğu birer ikişer cümleyle örneklendirilir. Çalışmasının sonuç bölümünde Köremezli, bazı ufak farklılıklara rağmen *Temaşa-i Dünya*'daki çoğu şeklin Türkçenin yazı ya da ağız dilinde geçtiğini söyler. Eserdeki her yapının kalıp Türkçenin yapısına uygun olarak türetildiğini ya da çekime sokulduğunu belirten araştırmacı, bunun açık bir şekilde Karamanlıcanın Türkiye Türkçesine ait bir ağız olduğunu gösterdiğini not düşer.

[3] Yeni adı *Olucak* olan bu köy, bugün Gümüşhane ilinin sınırları içindedir.

TÜRK Ahmet Turan (2012), "Leksikon Ellino-Turkikon'dan Hareketle Grek Asıllı Karamanlı Alfabesi", **I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri**, c. I, Nevşehir Üniversitesi Yayınları, Ankara, ss. 123-138.

Türkçe öğrenmek isteyen Rumlara yardımcı olmak için yazılmış *Leksikon Ellino-Turkikon*, Yunanca-Osmanlıca / Karamanlıca iki ciltlik bir sözlüktür. İ. P. Panayotidis tarafından birinci cildi 1897, ikinci cildi 1898'de olmak üzere İstanbul'da yayımlanır. Yunanca madde başlarının açıklamaları, önce Arap sonra Grek harfli Türkçe yazılışla verilir. Sözlüğün bu özelliğinden ötürü Arap harflerinden yola çıkılarak tam bir Grek asıllı Karamanlı alfabesi ortaya konması amaçlanır. Bu çalışmada ünlü sesler ayrıntılı bir şekilde irdelenir, bunların nerede ve nasıl kullanıldıkları gösterilir. Türkçenin zengin dil malzemesini ortaya koyması açısından bu sözlüğün günümüz Türkçesine çevrilmeyi beklediğini belirten Türk, eser üzerinde yapılacak çalışmalarla Karamanlıcayla ilgili birçok hususun gün ışığına çıkarılacağını ifade eder.

2.2. Makaleler

ECKMANN Janos (1950), "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, c. VIII, Ankara, ss. 165-200.

Karamanlıca sahasında çok sayıda yayına imza atan Janos Eckmann'ın bu makalesinin en önemli yanlarından biri, giriş kısmında Karamanlıların yaşadıkları yerlerden, Karamanlı edebiyatından ve Karamanlıca üzerine o güne kadar yapılmış çalışmalardan topluca söz edilmesidir. İlerleyen bölümlerde Karamanlıcanın dil özellikleri bakımından tanımlamalarının yapıldığı kaynaklardan bahseden Eckmann, makalesinin son kısmını Anadolu Karamanlı ağızlarının ses bilgisel açıdan incelenmesine ayırır. Temel olarak 1756 ile 1818 yılları arasında basılmış sekiz Grek harfli Türkçe kitap ve 1826-1905 yılları arasında yayımlanan on üç eserden yararlanır. Karamanlıca eserleri dil bakımından üç öbeğe ayıran Eckmann, eserlerin dilinde birlik olmadığını ancak edebi dil ve muhtelif ağızlardan bahsedilebileceğini söyler.

ECKMANN Janos (1950), "Yunan Harfli Karamanlı İmlası Hakkında", **Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, ss. 27-31.

Söz konusu makalede Eckmann, Bizans kaynaklarında karşılaşılan Türkçe sözcükleri, XV. yüzyılın ortalarında yazılan Gennadios'un *İtikatname* adlı eserini ve Rossi'nin inceleyip yayımladığı XVI. yüzyıla tarihlenen küçük türküyü çalışmasına dâhil etmeyip yalnız Karamanlılarca kullanılan Grek harfli Türkçe imlasını ele alır. İlk olarak Türk dilinin Yeni-Yunan alfabesiyle gösteriminden bahseden araştırmacı, Grek harflerinin Arap alfabesi gibi Türkçenin yazımına pek elverişli olmadığına vurgu yapar. Ancak dönem dönem Karamanlıların imla sistemlerinde buluşlara giriştiklerini ve Grek alfabesinin tek harfle işaretlemediği Türkçe sesleri çeşitli birleşimlerle gösterdiklerini belirtir. Ardından Karamanlıcanın tarihsel imla gelişimini ele alan Eckmann, verdiği tablolarla konuya açıklık getirmeye çalışır. Çalışmasının sonunda gitgide mükemmelleştirilen Grek harfli Türk imlasının Arap harfli imlanın etkisinde kaldığından söz edip konuyla ilgili örneklerini Grek, Latin ve Arap harfli biçimlerle sunar.

ECKMANN Janos (1950), "Karamanlıca -işin-li Gerundium Hakkında", **Türk Dili Belleten**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 45-52.

Eckmann, bu yazısında hem bazı Anadolu ağızlarında hem de Karamanlı metinlerinde görülen {-XşXn} ulaç ekine değinir. Bu ekle ilgili Deny'nin 1862 ve 1866 yıllarına ait iki Karamanlıca metinden yola çıkarak hazırladığı makalesindeki tespitlere katıldığını belirtip 1756,

1782, 1806 ve 1815 tarihli eserlerden taradığı 120'ye yakın örnek üzerinden {-XşXn} ulaç ekinin işlevlerini sınıflandırır.

ECKMANN Janos (1953), "Karamanlı Türkçesinde -maca Ekli Fiil Şekli", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 45-48.

Eckmann "Karamanlı Türkçesinde *-maca* Ekli Fiil Şekli" adlı makalesinde o zamana kadar incelediği hiçbir metinde karşılaşmadığını belirttiği {-mAcA} ekini işler. Yalnızca 1846 yılında İstanbul'da basılmış *İrfanname* adlı eserde bulunduğunu söylediği bu ekin kısaca tahlilini yaptıktan sonra işlevlerini sıralar. *İrfanname*'den de özetle söz eden Eckmann, söz dizimi açısından barbarizmlerle dolu bu metnin halk dili özellikleri barındırdığını belirtir.

ECKMANN Janos (1988), "Karamanlıca'da Birkaç Gerundium Terkibi", **Türk Kültürü Araştırmaları-Halil Fikret Alasya'ya Armağan**, (Çev: Müjdat Kayayerli), c. XXVI/2, ss. 89-94. [4]

Eckmann çalışmasına o güne kadar Karamanlıca hakkında edinilen bilgilerin bir özetine yer vererek başlar. Gelecekte Karamanlıca çalışacak araştırmacılara yol göstermek amacıyla birtakım veriler aktaran Eckmann'ın şu tespiti önemlidir: "*Karamanlıca, Osmanlıca içinde kendi kendine bir grup teşkil etmektedir. Bu sebepten Karamanlıca metinler alışılmış anlamda "transkripsiyon metinleri" değildir. Karamanlıca metinler arasında Osmanlıca yazı diline benzer bir dil ve şive metinleri olarak görünen yazılar vardır.*" Yazısının inceleme kısmında sırasıyla {-dIklA(y)In}, {-dIğI birle}, {-dIğI birlen}, {-dIğI birinen}, {-r ikenden}, {-mAynAn}, {-mAylAn}, {-mAylA} ve {-mAsInA} ulaç eklerini ele alır, kimi yerde Deny'nin gramerindeki örnekleri ve saptamaları kimi yerdeyse elindeki metinlerde bulunan değişik biçimleri sunarak bir sonuca varmayı amaçlar.

MOLLOVA Mefküre (1972), "KTBRR ve Yunan-Kiril Harfli Türkçe Anıtların İlişkileri", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 173-182.

Bu çalışmanın ilk bölümünde Yunan ve Kiril harfli Türkçe metinlerin tarihsel ilişkisi özetlenir. Yazara göre Yunan harfli metinlerin Kiril harflerine translitere edilmesi köklü bir gelenektir. 1848'te Bükreş'te basılan *Masalie Hek'aet* ve 1851'de Belgrat'ta yayımlanan *Küçük Türkçe-Bulgarca Sözlük ve Mükâleme (KTBRR)* adlı Kiril harfli metinlerle Yunan harfli Türkçe eserler arasında yazım geleneği bakımından büyük bir yakınlık gözlendiği belirtilir. Ardından bu uyum dokuz maddede örneklerle açıklanır. Hemen arkasından *Küçük Türkçe-Bulgarca Sözlük ve Mükâleme*'de Yunan harfli anıtlara özgü olmayan çizgilere rastlandığını vurgulayan Mollova, bu kısmı yedi maddede özetler. Ancak Mollova'nın adı geçen eseri karşılaştırdığı Yunan harfli anıtların, dönemin ölçünlü diliyle yazılmış olduğu açıktır. Çünkü belirttiği farklılıklar, Rumeli ağızlarında karşılaşılan dil özellikleridir. Araştırmacı tarafından da öne çıkarılan bu konu, Grek harfli Karamanlı metinlerinin değerini Kiril harfli metinler aracılığıyla ortaya koymaktadır.

TEKİN Talat (1984), "Çeşitli Alfabelerle Türkçe Yazılar: Grek Alfabesiyle Türkçe", **Tarih ve Toplum**, s. 3, ss. 20-23.

Tekin, yazısına II. ve VI. yüzyılda batılı kaynaklarda rastlanan iki Grek harfli Türkçe sözcükle, *yoğ* ve *Yayık*, başlar. Daha sonra Batı Hun birliğine dâhil Bulgar Türklerinden kalma dil

[4] Bu çevirinin Almanca aslının künyesi şöyledir: ECKMANN Janos (1958), "Einige Gerundiale Konstruktionen im Karamanischen", **Jean Deny Armağanı**, Ankara, ss. 77-83. Makalenin kronolojik sırası aslının yayım yılına göre belirlenmiştir.

yadigârlarından söz eden araştırmacı, Tuna Bulgarlarından kalan bazı Türkçe hükümdar adlarını verir. Bizans dönemindeki Grek harfli Türkçe sözcükler konusunda da Gyula Moravscik'in çalışmasını işaret eder. XVI. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı sahasında Grek harfli Türkçe metinlerle karşılaşıldığından söz eden Tekin, özellikle XVIII-XIX. yüzyıllarda verimliliğini arttıran Karamanlıcaya geniş yer ayırır. İncelemenin bir sonraki bölümünde Karamanlılarla Rumcanın yanı sıra Türkçe de bilen ancak Arap harfli Osmanlı metinlerini okuyamayan kitleye yönelik hazırlanmış *Düstur* (İstanbul, 1891) adlı eserin ilk sayfasına yer verir. Burada Grek harfli metin ve Latin harfli aktarım birlikte sunulur. Bunların hemen yanında metinde geçen Grek harflerinin Latin harflerine transliterasyonu gösterilir.

SERTKAYA Osman Fikri (2004), "Grek Harfleriyle Yazılmış Anadolu Karamanlı Ağzı Metinleri Üzerine", **Türklük Bilgisi Araştırmaları**, vol. 28/II, ss. 1-22.

Bu çalışmada Grek harfleriyle yazılmış Türkçe sözcüklerin yazılışına ışık tutulmasının yanı sıra Türk dili ve özellikle Anadolu Türkçesinin gelişmesine büyük ölçüde yardım edecek Karamanlı metinlerine dikkat çekilmesi amaçlanır. Giriş bölümünde Karamanlı tabiri, Karamanlı ağzı, Karamanlıların esas kütlesi, Karamanlı alfabesi ve Karamanlıca eserler hakkında kısa kısa bilgiler verilir. Eckmann'ın bu alanda yaptığı çalışmalardan özetle söz edilir, ilerleyen kısımda Semavi Eyice tarafından tanıtılan bir kitabenin Grekçe ve Türkçe transkripsiyonu yapılır. Hemen ardından *Osmanlıca Okumak Bilenlere İhtar* başlıklı Grek harfli Türkçe metin, Latin esaslı Türk alfabesine aktarılmış biçimiyle birlikte sunulur. Grek harfli Türkçe geleneğinin önemli ögelerinden olan mezar taşlarını da Balıklı Meryemana Rum Kilisesindeki Karamanlı mezar taşları çerçevesinde değerlendiren Sertkaya, makalesinin sonunda Karamanlıca yazıtları işleyen birkaç araştırma ve inceleme yazısını tanıtır.

HAZAR Mehmet-Oğuz ÖZDEM (2008), "Grek Asıllı Karamanlı Türkçesi Alfabesinin Kullanımı Üzerine", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 3/6, Fall, ss. 337-353.

Bu makalede temelde Karamanlıca alfabe etüdü yapılması amaçlanır. Önce alfabe verilir, ardından ünlüler kısa bilgilerle örneklendirilir, ünsüz tablosu gösterildikten sonra Papa Georgios tarafından kaleme alınan *Salname*'nin (İstanbul, 1913) Ürgüp başlıklı 111. sayfası esas alınarak Karamanlıca alfabe irdelenir.

KÂHYA Hayrullah (2008), "Karamanlıca Bir Kitap Yeñi Hazne ve Dil Özellikleri (İmlâ Özellikleri ve Ses Bilgisi)", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 3/6, Fall, ss. 367-408.

Son yıllarda Karamanlıca üzerine pek çok çalışmaya imza atan Kâhya, "Karamanlıca Bir Kitap Yeñi Hazne ve Dil Özellikleri (İmlâ Özellikleri ve Ses Bilgisi)" adlı çalışmasında 1756 yılında Venedik'te basılan *Yeñi Hazne*'nin imlâ özellikleriyle ses bilgisi üzerinde durur. Karamanlıca kitapların imlâsında gözlenen genel karışıklık ve istikrarsızlıklarla bu eserde de karşılaşıldığını söyleyen Kâhya, ünlüler, ünsüzler ve eklerin yazılışından sonra diğer imla özelliklerine değinip ses bilgisi incelemesine geçer. İncelemenin ardından *Yeñi Hazne*'de birçok ses özelliğinin bulunduğuna dikkat çeken araştırmacı, bunların tamamının Türk dilinin herhangi bir döneminde görülebileceğini ve böylelikle Karamanlıcanın bir Anadolu ağzı olduğuna kanaat getirilebileceğini ifade eder.

KÂHYA Hayrullah (2008), "Karamanlıca Bir Esere Göre Karamanlıcada Arapça ve Farsça Kelimeler", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 3/3, Spring, ss. 480-501.

Bu çalışmada araştırmacı, *İspat-ı Mesihiye* (İstanbul, 1857) adlı eserin ses bilgisi özelliklerini sıralar. Eserin dilinin genel olarak halk ağzına yakın olduğu söyleyen Kâhya, buna ek olarak metinde günümüz yazı dilinde kullanılmayıp yalnız bazı yörelerde nadir olarak gözlenen sözcük ve deyimlere rastlandığını belirtir.

KÂHYA Hayrullah (2008), "Karamanlıca Zarf-fiil Eklerinden Örnekler", **Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, s. 19, ss. 131-152.

Bu yayında {-A}, {-I}, {-Ip}, {-ArAk}, {-ArAkdAn}, {-InCA}, {-AlI}, iken, {-ken}, {-r ikenden}, {-dIkçA}, -{dIkDA}, {-dIğIndA}, {-dIklA(y)In}, {-dIğInA}, {-dIğI birle / birilen / birinen}, {-dIkdAn}, {-mAdA}, {-mAynAn}, {-mAylAn}, {-mAylA},{-mA ile}, {-mAsI ile}, {-mAyIlAn}, {-mAyIl}, {-mAsInA}, {-mAcA}, {-mAdAn}, {-mAklA}, {-mAzdAn evvel(isi)}, {-dI ise}, {-mAksIz}, {-(y)IşIn}, {-AcAk}, {-AndAn} ulaç ekleri ele alınıp diğer Anadolu / Rumeli ağızlarındaki biçimlerle karşılaştırılır. Yazar, bu eklerin yazı dili ya da ağızlarda geçiyor olmasının Karamanlıcanın bir Anadolu ağzı olduğuna kanıt olarak gösterilebileceğini söyler.

ARSLAN KECHRIOTIS Z. Ceyda (2009), "Some Syntactic Issues in Karamanlidika Texts", **Turkic Language**, s. 13, ss. 172-187.

Bu makalede Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan birkaç orijinal Karamanlıca yayının [5] ilk 10-25 sayfaları esas alınarak eş zamanlı söz dizimsel bir inceleme yapılması amaçlanır. Söz dizimsel çözümlemede çokluk biçiminin kullanımı, {-mAklIk} mastar ekinin kullanımı, {-mA} ya da {-mAk} eklerinin yerinin {-mAsI} ekinin alması, zaman ifade eden {-DIkDA} ekinin kullanımı ve *özne + nesne + yüklem* diziminden farklı öge dizilişi örnekler verilerek tartışılır. Son kısımda *çeşitli konular* başlığı altında durum ekinin farklı bir kullanımı, tamlayan durumu ekinin tercih edilmeyişi, edilgen yapı, {-(y)AlI} ekinden değişik bir biçimde yararlanılması ele alınır. Araştırmacı, makalenin sonunda incelediği eserler içinde en ilginç söz dizimsel yapılarla *Masaliye*'de (1867) karşılaştığını söyler. Daha etkin bir dil incelemesi için özel bir kitap seçilmesinin ya da genel özellikler bakımından birbiriyle ilişkili yayınların çözümlenip karşılaştırılmasının doğru olacağını söyleyen Arslan Kechriotis, bir başka çalışmasında *Masaliye*'yi ayrıntılı bir biçimde ele almak istediğini belirtir.

KÂHYA Hayrullah (2009), "Karamanlıca Bir Zarf-Fiil Eki: {-IncAs}" **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 4/3, Spring, ss. 1242-1252.

Bu yayında daha önce incelenmeyen, yazar tarafından Anadolu ağızlarından sadece Rize ağızlarında görüldüğü ileri sürülen {-IncAs} ulaç eki üzerinde durulur. Ekin yapısı hakkında bilgiler verilip görevleri sıralanır. Sonuç bölümünde *Yeñi Hazne* (Venedik, 1756) adlı eserde geçen bu ekin her Karamanlıca kitapta geçmediği ancak bu tür eklerin dil çalışmalarında önemli bir ölçüt olabileceğini vurgulanır.

[5] Bu kitaplar: *Psaltirion yani nebi us-sultan Davidin Mezmuru* (1895), *Hristiyan Yolcılığı* (1879), *Çingane Kızı* (1894), *Kurd Yovan*, *Hevelnak Hata*, *Masaliye* (1867), *Hazret-i Yakobun oğlu […] Iosifin methiyesidir*, *Ierusalimin Ziyaretnamesidir* (1862)

KÂHYA Hayrullah-Mustafa KILIÇARSLAN (2009), "Karamanlıcada i/e Meselesi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, vol. 2/8, Summer, ss. 200-211.

Hayrullah Kâhya ve Mustafa Kılıçarslan, "Karamanlıcada i / e Meselesi" başlıklı makalelerinde farklı tarihlere ait dört Karamanlıca kitapta [6] karşılaşılan i / e değişimini ele alırlar. Sonuç bölümünde i / e meselesinde kesin bir hükme varmanın zor olduğunu söyleyip sadece söz konusu dört kitapta geçen kelimelerin sayıları ve yüzdelik oranlarından hareketle genel bir yargıya varmaya çalışırlar.

KILIÇARSLAN Mustafa-Hayrullah KÂHYA (2009), "Yunanca-Osmanlıca / Karamanlıca Bir Sözlük: Leksikon Ellinoturkikon", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 4/4, Summer, ss. 725-742.

Sözlük ve sözlükçülüğün genel bir tanıtımı yapılarak başlanan makalede Türkçenin tarihsel sözlükleri kısaca özetlenir. Çalışmanın ana temasının işlendiği bölüme ana hatlarıyla Karamanlılar ve Karamanlıcaya değinilerek giriş yapılır. Yunanca-Osmanlıca / Karamanlıca sözlük *Leksikon Ellinoturkikon*'un tanıtımı çalışmanın gövdesini oluşturur. 1860 yılında İstanbul'da basılan sözlük, Kılıçarslan ve Kâhya tarafından on bir maddede açıklanır. Araştırmacılar, makalenin sonunda bu sözlüğün Türkçenin zengin dil malzemesi bakımından günümüz Türkçesine çevrilmeyi beklediğini söylerler. Yunanca-Türkçe ilk sözlük olan bu eserin Karamanlıcayla ilgili birçok hususu açıklığa kavuşturacağı vurgulanarak inceleme bitirilir.

AĞCA Ferruh (2010), "Grek Harfli Karamanlı Türkçesi Metinlerinde -DXr Bildirme Ekinin Farklı Bir Fonksiyonu Üzerine", **Türkbilig**, s. 19, ss. 76-86.

Ferruh Ağca, yukarda künyesi verilen çalışmada biçim bilgisel ve söz dizimsel verileri ağız özelliklerinin baskın olduğu Karamanlıca metinlerden seçer. Karamanlıcanın ölçünlü Türkiye Türkçesinden morfosentaktik ve sentaktik yönden farklılık gösteren yanları olduğunu belirtir. {-DXr} bildirme ekinin işlevleri bakımından ölçünlü dille benzerlik gösterdiğini yalnızca bir işleviyle Türkiye Türkçesinden ayrıldığını ileri sürer.

DEMİR Necati (2010), "Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili", **Zeitschrift für die Welt der Türken**, vol. 2, No. 1, ss. 3-23.

Demir'in adı geçen makalesinde Konya, Niğde, Kayseri, Ankara, Mersin, Isparta, Antalya, Nevşehir, İstanbul, Antalya, Tokat, Ordu, Zonguldak gibi illerde yapılan alan araştırmaları sonucunda ortaya çıkan Grek harfli Türkçe kitabeler okunmaya ve değerlendirilmeye çalışılır. Karamanlıca verilerin Kıpçak Türkçesinin yanı sıra Doğu Karadeniz ağızlarıyla da dil özellikleri bakımından yakınlık gösterdiğini belirten araştırmacı, çalışmasının dil incelemesi bölümünde Grek harfli yazıtları alfabe, ses bilgisi ve biçim bilgisi bakımından değerlendirir.

EKŞİ Pelin (2012), "Karamanlı Türkçesinde Ad Durum Ekleri", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, s. 23, ss. 219-226.

Ekşi, bu makalede Karamanlıcadaki durum eklerini Türkçedeki tarihi gelişmeler çerçevesinde ele almayı amaçlar. İncelemesinde üç Grek harfli metni [7] esas alan araştırmacı,

[6] Bu dört kitap: *Yeñi Hazne* (Venedik, 1756), *İspat-ı Mesihiye* (İstanbul, 1857), *Mükemmel Yerüsalim Tarihi* (İstanbul, 1903), *Salname* (İstanbul, 1913)

[7] Bu üç kitap şunlardır: *Hazreti Musı Peygamberin Ömrünün Nakliyeti* (Atina, 1839), *Hikaye-yi Aşık Garip* (İstanbul, 1872), *Hikaye-yi Köroglu* (Asitane, 1879).

eserlerdeki durum eklerinin ses ve biçim özelliklerini art zamanlı olarak değerlendirir. Eklerin temel işlevleri hakkında kısaca bilgi veren Ekşi, temel işlevlerin dışındaki kullanımları çalışma kapsamının dışında tutar.

KILIÇARSLAN Mustafa (2013), "Karamanlıca Bir Musikî Mecmuası: Mecmua-yı Makamat", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 8/1, Winter, ss. 373-400.

Bu çalışmada Grek harfli Türkçe metinlerden kısaca bahsedildikten sonra *Mecmua-yı Makamat* (İstanbul, 1872) adlı mûsikî dergisinin içeriği ve imlâ özellikleri üzerinde durulur. Eserde her sesin bir harfle karşılanması yöntemine titizlikle uyulduğu gözlenir. Bu da Grek harfli metinleri, sesçillik açısından Arap harfli Türkçe metinlerden daha elverişli kılan konulardan biridir. İlerleyen bölümde eserde geçen güftelerden örnekler sunulur. Makalenin sonunda *Mecmua-yı Makamat*'tan örnek birkaç sayfa bulunmaktadır.

ÖZKAN Nevzat (2013), "Karamanlı Türkçesi ve Orta Anadolu Ağızlarının Karşılaştırmalı Ses Bilgisi -Ünlüler-", **Türük Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi**, s. 1, ss. 1-27.

Özkan'ın bu makalesinde Karamanlıca ile Orta Anadolu ağızları ünlü sistemi açısından karşılaştırılır. Yayımlanmış ağız materyallerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesinin Karamanlı ağzı ile Orta Anadolu ağızları arasındaki ilgiyi, hem ünlü ve ünsüz sistemi hem de söz varlığı bakımından çok açık bir şekilde ortaya koyduğunu belirten araştırmacı, tespit edilen çeşitli ses bilgisel özelliklerle Karamanlı ağzının bir Orta Anadolu ağzı olduğu yönündeki kanaatin kesinleştiğini ileri sürer.

KILIÇARSLAN Mustafa (2013), "Karamanlıcada Ünlü Varlığı Üzerine Bazı Görüşler: ó ve ú Ünlüleri", **Türkiyat Mecmuası**, c. 23, s. 2, ss. 53-64.

Bu makalede Karamanlıca metinlerin çoğunda kaba bir imla kullanılmasına rağmen genellikle dini kitaplarda, özellikle de İncil'lerde daha ince ve ayrıntılı bir imla sistemi benimsendiğine vurgu yapılarak ince imla özellikleri gösteren 1826 yılında İstanbul'da basılmış Türkçe bir İncil (*Ahd-i Cedit*) esas alınır. Bu metinden hareketle Karamanlıcadaki bazı ünlülerin varlığı üzerine görüşler ileri sürülür. Karamanlıca ve Karamanlılar hakkında kısa bilgilerin verildiği başlangıç kısmını *Ahd-i Cedit* esas alınarak üzerinde durulan /ó/ ve /ú/ ünlüleri takip eder. Bu seslerin geçtiği sözcüklere dair bazı görüşlerden söz edildikten sonra örneklere yer verilir. Buradaki görüşler, bu sesle ilgili özellikle İç Anadolu ve çevresindeki ağızlardan bilgiler ve örneklerle kuvvetlendirilmeye çalışılır. Sonuç bölümünde ses bilgisi açısından oldukça zengin veriler sunan Anadolu ağızlarındaki bu seslerin Karamanlıcada özel olarak işaretlendiği belirtilir. Karamanlıca metin okumalarında bilinen ünlülerin yanı sıra /ó/ ve /ú/ ünlülerinin varlığına dikkat çekilmesi gerektiğinin altı çizilir.

KILIÇARSLAN Mustafa (2013), "1826 Tarihli Grek Harfli Türkçe İncil ile 1827 Tarihli Arap Harfli Türkçe İncil'in Çekim Ekleri Bakımından Karşılaştırılması", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, vol. 8/8, Summer, ss. 787-803.

Çalışmaya Osmanlı Devleti'nin bünyesinde barındırdığı çeşitli etnik grupların Türkçeyi kullanımlarına değinilerek başlanır. Karamanlıcadan kısaca söz edildikten sonra Arap harfli Osmanlı Türkçesiyle yapılmış İncil tercümelerinin yanı sıra daha az bilinen Grek harfli Türkçe İncil tercümelerinin varlığı vurgulanır. İnceleme bölümünde 1826 tarihli Grek harfli Türkçe İncil'le 1827 tarihli Arap harfli Türkçe İncil'in tanıtımı yapılır. Daha sonra her iki metnin Markos

bölümünün birinci bapları, çekim ekleri yönünden (örneklerle birlikte) karşılaştırılır. Bazı Grek harfli Türkçe İncil tercümelerinin Arap harfli Türkçe İncil tercümelerinin birebir basımları olduğunun bilindiğini söyleyen Kılıçarslan, buna rağmen 1826 tarihli Grek harfli İncil tercümesinin ağız özellikleri taşıdığını ancak Arap harfli Türkçe İncil'le söz dizimsel açıdan pek fazla ayrılmadığı belirtir. Makalenin sonunda esas alınan İncil tercümelerinin ilgili bölümlerinin çevriyazıları ve tıpkıbasımlarına yer verilir.

2.3. Tezler

MILLER Michael Grimm (1974), The Karamanlı Turkish Texts: The Historical Changes in Their Scripts and Phonology, Indiana University, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Indiana.

Amerikalı doğu bilimci Michael Grimm Miller tarafından 1974'te tamamlanan *The Karamanli Turkish Texts, The Historical Changes in Their Script and Phonology* başlıklı doktora tezi, Karamanlıca araştırmalarında önemli bir kilometre taşı olmasına rağmen özellikle Türkiye'deki çalışmalarda ne yazık ki başvuru kaynağı haline gelememiştir. Tezini iki başlık altında kurgulayan Miller, ilk bölümde kısaca Karamanlıların tarihine, Karamanlı edebiyatının gelişimine ve geçmişte yapılan Karamanlıca araştırmalarına değinir. Oldukça geniş bir eser külliyatını kullandığı ikinci bölümdeyse Karamanlı alfabesi ve onun tarihsel arka planına eğilen araştırmacı, son olarak ses bilgisine dair değişik örnekler sunarak çalışmasını tamamlar.

KÂHYA Hayrullah (2003), Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihiye Üzerinde Dil İncelemesi, Fatih Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.[8]

Grek harfli Karamanlıca metinlerin Arap alfabesiyle çözülemeyen o dönem Türkçesinin bazı meselelerinin çözümünü kolaylaştıracağını belirten Kâhya, buna ek olarak Grek harfli Türkçe metinlerin dönemin halk dilini yansıtmalarıyla ayrı bir öneme sahip olduğunu belirtir. Tezini temel olarak bu görüş etrafında şekillendiren araştırmacı, Ioannis Teoryadis'in aslı Neofitos Monahos tarafından kaleme alınan *İspat-ı Mesihiye* (İstanbul, 1857) adlı eserin Türkçe çevirisini inceler. Kâhya, dini içerikli bu Karamanlıca eseri, ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi açısından tahlil ettikten sonra günümüz harflerine aktarır. Ayrıca eserin sonuna bir de sözlük ekler.

KILIÇARSLAN Mustafa (2005), Grek Harfli Türkçe Moykemmel Yerusalem Tarihi (1.-211. Sayfalar Arası) Adlı Eserdeki Arapça-Farsça Kelimeler, Fatih Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Kılıçarslan, tezine Sabbas S. Aliakiozogloy'un Anadolu'da yaşayan Ortodokslar için yazmış olduğu *Moykemmel Yerusalim Tarihi* (İstanbul, 1903) adlı kitabın içeriği hakkında bilgiler vererek başlar. Eserin çevirisi yapılan 1-211 sayfaları arasında geçen Arapça-Farsça kökenli sözcükler; imla, söyleyiş ve anlam bakımından incelenir. Araştırmacı, metin yazılırken konuşma dilinden sıkça yararlanıldığını ve genellikle imla kurallarına dikkat edilmediğini belirtir. Bu yüzden bir sözcüğün birkaç farklı yazılışının görüldüğünü ifade eder. Eserin sözlük kısmındaysa metnin tümünde geçen Arapça-Farsça sözcükleri eserdeki anlamlarıyla verir, ayrıca metindeki sözcüklerin hem Türkiye Türkçesinde kullanılan hem de sözlükte yazılan şekliyle anlam ve biçim yönünden karşılaştırır. Tezin sonunda bir de kelimeler dizinine yer verir.

[8] Bu tezin tamamından yararlanma olanağına sahip olunamamıştır. Hem Ulusal Tez Merkezinin veritabanında "özet" dışındaki bölümlerin bulunmaması hem de Fatih Üniversitesi Kütüphanesiyle yapılan yazışmalarla tezin %80'lik kısmının verilemeyeceğinin öğrenilmesi bu duruma neden olmuştur. Bu yüzden Kâhya'nın tezi, yalnız "özet" bölümünden yararlanılarak tanıtılmıştır.

ŞİRİN Hüsrev (2005), Grek Harfli Türkçe Moykemmel Yerusalim Tarihi (214 - 441 Sayfaları Arası) Adlı Eserdeki Türkçe Kelimeler, Fatih Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Şirin, yukarda hakkında bilgi verilen Kılıçarslan'ın tezine konu ettiği *Moykemmel Yerusalim Tarihi* (İstanbul, 1903) adlı eserin 214-441 sayfaları arasındaki Türkçe sözcüklerini inceler. Tezini dört ana bölümde toplayan araştırmacı, metni Grek alfabesinden Latin alfabesine aktarır, kitapta geçen Türkçe sözcüklerin taşıdığı anlamlar ve bu sözcüklerin Tevrat, Zebur, İncil'deki anlamlarını verir. Son bölümdeyse eklerin dizinini sunar.

KÖREMEZLİ Buket (2009), Karamanlıca Yazılmış İlk Roman Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş Üzerinde Dil İncelemesi, Erciyes Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.

Bu teze konu olan eser, Evangelinos Misailidis tarafından 1871'de kaleme alınan *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş* adlı Karamanlıcanın ilk romanıdır. Köremezli bu eserden yola çıkarak Karamanlıcanın dil özellikleri hakkında çeşitli verilere ulaşmaya çalışır. İlk olarak metnin ses özelliklerine, daha sonra biçim özelliklerine ve son olarak da cümle özelliklerine değinir. Araştırmacı sonuç bölümündeyse bazı küçük farklılıklara rağmen *Temaşa-i Dünya*'daki çoğu biçimin Türkçenin yazı dilinde ya da ağızlarında geçtiğini, eserdeki sözcük yapımı, sözcükler arası ilişkiler, sözcüklerin görevleri ve kullanılışlarıyla eylem işletiminin ölçünlü Türkçeden büyük farklılıklar göstermediğinin altını çizer. Bu verilerden yola çıkarak Karamanlıcanın açık bir biçimde Türkiye Türkçesinin bir ağzı olduğunu belirtir.

KILIÇARSLAN Mustafa (2013), Grek harfli Türkçe Ahd-i Cedit Üzerinde Dil İncelemesi, İstanbul Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.[9]

Bu çalışmada Grek harfleriyle Türkçe olarak yazılmış 1892 yılına ait *Ahd-i Cedid* adlı dört bölümden oluşan mensur eser incelenir: Giriş, İnceleme, Metin, Sözlük. Giriş bölümünde İncil ve Hıristiyanlık inancıyla ilgili genel bilgi verilir, Grek harfli Türkçe metinler ve Karamanlıca edebiyat tanıtılır ve geçmişten günümüze Türkçe İncil tercümesi örnekleri sunulur. İnceleme bölümünde ele alınan metnin yazım özellikleri ve ses özellikleri üzerinde durulur. Daha sonra da tezin temelini oluşturan Grek harfli *Ahd-i Cedit*, Latin esaslı Türk alfabesine aktarılır. Çalışmanın sonuna sözcüklerin geçtiği yerlerin gösterildiği sözlük eklenir.

SAAT Hatice (2012), Grek Harfli Karamanlı Türkçesi Metni Ahdi Cedid (1.-50. Sayfalar) Üzerine Dil İncelemesi, Hacettepe Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.[10]

Karamanlıların 1902 tarihinde yazmış oldukları Ahdi Cedid adlı İncil çevirisinin ilk 50 sayfasının incelendiği bu tez çalışmasında, ilk olarak ilgili bölümün (İncil'in Matta kısmı) transkripsiyonu yapılır. İnceleme aşamasında Grek harfli eserin imla özellikleri üzerinde durulur. Ayrıca, 50 sayfalık bölüm dil bilgisel olarak incelenir ve Karamanlıcanın dil özellikleri eserden yola çıkılarak saptanmaya çalışılır.

[9] Kâhya'nın tezinde olduğu gibi bu tezden de Ulusal Tez Merkezinin veritabanında "özet" dışındaki bölümlerin bulunmaması nedeniyle tam olarak yararlanılamamıştır. Tezin yazarınca 05.02.2016 tarihine kadar araştırmacıların istifadesinden kısıtlandığı için İstanbul Üniversitesi Kütüphanesiyle iletişime geçilmesi uygun görülmemiştir. Böylelikle bu tez de yalnız "özet" bölümünden yararlanılarak tanıtılmıştır.

[10] Kâhya'nın ve Kılıçarslan'ın tezlerindeki durum burada da söz konusudur. 02.07.2014 tarihine kadar araştırmacıların istifadesinden kısıtlanan bu tez yalnız "özet" bölümünden yararlanılarak tanıtılmıştır.

KARAHANCI İbrahim (2013), Grek Harfli Türkçe Bir Metin: Hekaye-i Şah İsmail ve Gülüzar Hanum (Çevriyazılı Metin, Dil İncelemesi, Sözlük), Uludağ Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa.

Bu tez çalışmasında *Hekaye-i Şah İsmail ve Gülüzar Hanum* (Atina, 1909) adlı eser, Latin esaslı Türk alfabesine aktarılır, dil incelemesi yapılır, dönemin dilini ne ölçüde ortaya koyduğu yönünde genel yargılara varılması amaçlanır. Ayrıca metnin yazıldığı Grek harflerinin Türkçenin ifade yeterliliğine uygunluğu etraflıca irdelenir, bu konuda yapılan çalışmalar özetlenir. Eserin yazıldığı dönem, hitap ettiği kitle ve içeriği açısından önemi vurgulanır. Teze konu olan hikâyenin yoğun olarak kalıplaşmış Arap harfli Osmanlı Türkçesinin etkisinde olduğu, bununla birlikte özellikle içeriği ve hitap ettiği kitle göz önünde bulundurulduğunda halk ağzına ait ögeleri de bünyesinde barındırdığı ifade edilir.

Yukarda künyesi verilen tezde Grek harfli metinlerin Türk dilinde büyük bir boşluğu dolduran vurguyu yazıda işaretleme yöntemi üzerinde durulur, bugüne kadar ortaya konan çevriyazı (transkripsiyon) fontlarının yetersizliği görüldüğünden yeni baştan *Karamanli Latin* adlı bir çevriyazı fontu oluşturulur. Bu font sayesinde metin, Türkçenin zengin vurgu niteliklerini göstermekle birlikte günümüz okuyucusuna hitap edecek kolaylıkta ve sadelikte çevriyazıyla yazılır.

Metinde Grek harflerinin hangi ölçütlerle sesçillik sorunlarına çözümler getirdiği imla incelemesinde ele alınır, hangi Grek harfin hangi sese işaret ettiği vurgulama sistemi göz önünde bulundurularak gösterilir.

Dil bilgisel incelemenin ilk aşaması olan ses bilgisi bölümünde metnin ölçünlü Türkiye Türkçesinden ayrıldığı noktalar saptanır.

Dil ve anlatım özellikleri ana başlığı altında söz varlığı, biçim bilgisi ve söz dizimi özellikleri bir bütün olarak ele alınır, klasik biçimde tüm ekler, sözcük ve cümle türleri vb. sıralanmadan Türkiye Türkçesinin genel özelliklerinden farklılıklar gösteren unsurlar gösterilir. Buna ek olarak baskın bir anlatım özelliği olarak öne çıkan niteliklerden söz edilerek örnekler sunulur.

Çalışmanın son kısmında metnin genel söz varlığının ortaya konması bağlamında küçük bir sözlük oluşturulur.

3. SONUÇ

Bu açıklamalı kaynakça denemesinde Grek harfli Türkçe metinler üzerine hazırlanmış 4 bildiri, 21 makale ve 7 teze yer verilmiştir. Hiç kuşkusuz bu sayılar, alanın önemi göz önünde bulundurulduğunda oldukça yetersizdir. Macar bilim adamı Janos Eckmann'ın 1950'li yıllarda ivme kazandırdığı Grek harfli Türkçe dil bilgisi çalışmaları 2000'li yıllara kadar hak ettiği ilgiyi göremez. Yine de son yıllarda hazırlanan tezlere ek olarak çeşitli dergilerde yayımlanan makaleler ve bilimsel toplantılarda sunulan bildirilerin sayısının artması sevindiricidir. Bu sayısal artışın ortaya konan çalışmaların niteliksel değerleriyle koşut olarak devam etmesini dilemekte ve beklemekteyiz.

KAYNAKÇA

AMANJOLOV, Altay (2006), **Türk Filolojisi ve Yazı Tarihi**, akt. Kenan Koç, 1.b., Ötüken Neşriyat, İstanbul.

BALTA, Evangelia (1990), "Karamanlıca Kitapların Önsözleri", çev. Herkül Millas, **Tarih ve Toplum**, İletişim Yayınları, s. 74, (Şubat 1990), ss. 18-20.

ECKMANN, Janos (1950), "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, c. VIII, Ankara, ss. 165-200.

ECKMANN, Janos (1991), "Karaman Edebiyatı", çev. Rezzan Algül, **Türk Dünyası Edebiyatı I**, haz. Halil Açıkgöz, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 20-37.

EYİCE, Semavi (1960), "Gyula Moravscik, Byzantinoturcica, I. Die byzantinischen Quellen der Geschichte der Türkvölker (= Türk milletlerin tarihlerine dair Bizans kaynakları), II. Spachreste der Türkölker in den byzantinischen Quellen (= Bizans kaynaklarında Türk milletlere ait dil kalıntıları)", **Türk Tarih Kurumu Belleten**, c. XXIV, s. 95, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, ss. 493-497.

GÜNGÖR, Harun (1984), "Karamanlıca (Grek Alfabeli Türkçe) Bir Kitabe", **Türk Dünyası Araştırmaları**, s. 33, (Aralık 1984), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, ss. 95-101.

HAZAR, Mehmet-Oğuz ÖZDEM (2008), "Grek Asıllı Karamanlı Türkçesi Alfabesinin Kullanımı Üzerine", **TURKISH STUDIES - International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 3/6, Fall 2008, www.turkishstudies.net, DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.467, p. 337-353.

TEKİN, Talat (1984), "Çeşitli Alfabelerle Türkçe Yazılar: Grek Alfabesiyle Türkçe", **Tarih ve Toplum**, s. 3, ss. 20-23.